

ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Григорчук Л.

Науковий керівник – доц. Притолок С. А.

ТВОРЧИСТЬ КРІСТИ ВОЛЬФ В УКРАЇНСЬКОМУ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОМУ ДИСКУРСІ

Кріста Вольф посідає чільне місце серед визначних німецьких письменників ХХ століття. Вона привертає увагу широкого кола читачів та науковців не лише в Німеччині, але й за її межами. Вагомий внесок у дослідження літературної спадщини Крісти Вольф на теренах України зробила Світлана Маценка (Фіськова) – літературознавець та філолог-германіст, автор численних статей, значна частина яких у увійшла до монографії «Хронотопи свідомості. Про творчість Крісти Вольф» [3]. Ряд інших українських науковців, серед яких Нямцу А., Рихло П., Бітківська Г., Мочернюк Н., також присвячували цій темі окремі наукові розвідки.

Метою статті є дослідження рецепції творчості К. Вольф в працях українських літературознавців. Огляд наукової літератури дозволяє констатувати значний інтерес українських науковців до текстів німецької письменниці. **Актуальність нашої статті** полягає в аналізі актуальних студій творчої спадщини К. Вольф в Україні. Матеріалами слугували літературно-критичні статті та наукові розвідки українських вчених.

Українські науковці, звертаючись до творчості Крісти Вольф, зосереджували свою увагу на різних аспектах. Так, у 1985 році літературознавці А. Нямцу та П. Рихло опублікували статтю «Коли не ймуть словам пророчим віри...» [5]. Предметом їх наукових рефлексій стала повість «Кассандра». Сюжети міфів Троянського циклу, а особливо міфу про Кассандру, були надзвичайно актуальними в другій половині ХХІ-ХХ ст., тому він став основою багатьох творів, серед яких «Кассандра» Ф. Шіллера, «Кассандра» Ф. Гесслера, «Кассандра» Г. Ейленберга, «Кассандра» П. Ернста, «Кассандра» Г. Пішінгена, «Кассандра» А. Майкова, «Кассандра» В. Кюхельбекера, «Кассандра» Я. Полонського, «Кассандра» В. Брюсова, «Кассандра» Лесі Українки та ін. Серед такого розмаїття, як стверджують вчені, «найцікавішою й підкреслено полемічною спробою його трансформації є повість відомої письменниці з НДР Крісти Вольф «Кассандра» (1983), де ставляться актуальні проблеми сучасності, наштовхуючи читача на серйозні роздуми про негативні аспекти науково-технічної революції, про долю людської цивілізації, загрозу термоядерної війни, про соціальні та моральні альтернативи, що постають перед людством» [5, с. 144]. Та окрім основного спрямування – антивоєнного, твір К. Вольф привертає увагу читачів і до проблеми взаємин між статями та ролі й місця жінки в житті суспільства. Автори статті зазначають, що, на думку Крісти Вольф, «на розвитку цивілізації негативно позначився той факт, що влада, наука й техніка перебувають у руках чоловіків», а «перехід від матриархату до патріархату» є «однією з причин сучасних морально-етичних суперечностей» [5, с. 150]. А. Нямцу та П. Рихло стверджують, що «для Кассандри К. Вольф війна – це світ чоловіків, тому майбутнє повинно належати жінкам» [5, с. 150]. Основним для Кассандри було засудження війни та пропаганда мирного життя у злагоді й гармонії з природою, без насильства. І хоча феміністичне трактування міфу Крістою Вольф, як зауважують А. Нямцу та П. Рихло, є утопічним, проте вони наголошують на тому, що «повість-пересторога К. Вольф при всіх її часткових недоліках стала помітною віхою в літературі НДР. Вона ще раз підтвердила, що письменники, звертаючись до традиційних сюжетів і образів минулих епох, завжди пов'язують їх з актуальними проблемами сучасності й надають їм гуманістичного звучання» [5, с. 150].

У 2011 році Г. Бітківська також присвятила дві свої праці дослідженню повісті «Кассандра» Крісти Вольф. В одній зі статей авторка розглядає рецепцію образу Кассандри в однойменних творах Крісти Вольф та Лесі Українки в літературній критиці. Літературознавчий аналіз повісті «Кассандра» К. Вольф здійснювали С. Апт, Л. Климова, Т. Клопова, І. Іванова, а також Т. Шарипіна та С. Маценка. Увагу дослідників привернули зокрема новаторство в сюжетотворенні авторських версій міфу про Кассандру, інтерпретація міфу в авторській версії та повість К. Вольф як приклад інтелектуальної німецької прози тощо. Г. Бітківська у своїх роздумах зазначає, що глибоко психологічний образ Кассандри, створений К. Вольф, та її доля «є пересторогою для читачів кінця ХХ-ХХІ ст.» [1, с.42].

Ще одна стаття Г. Бітківської «Сновидіння як структурний елемент у повісті Крісти Вольф «Кассандра»» (2011 р.) [2] висвітлює питання семантики, структури та ролі сновидінь у повісті. Авторка з жalem констатує, що творчість німецької письменниці залишається, на жаль, маловідомою для українського читача, хоча в її творах порушуються актуальні проблеми сучасності. Вона стверджує

також, що у дослідженнях майже не використовуються численні сновидіння, описані у творі: сон про дар пророцтва від Аполлона, сновидіння про загибель Трої, сон про неправильно поставлене запитання, сон з червоного і чорного кольорів, а також сон Гекуби про палаючу головешку, сон Гектора, сповнені жахів сні Поліксени, сон Пріама про двох драконів та ін. Г. Бітківська подає детальне тлумачення кожного сновидіння зокрема та вказує на те, що «комплекс проблем, утілених у сновидіннях, надзвичайно багатий, йдеться про пророцтво, свободу волі, страх перед незворотним, вірність ідеалам, розуміння цінності життя й неминучості смерті, безумство як стан захисту від жахів реальності тощо» [2, с.137]. Таким чином, дослідниця робить висновок, що «сні і сновидіння в повісті є важливим засобом пізнання свідомого й несвідомого в людині й суспільстві», а наявність у творі великої кількості сновидінь дають підстави називати сні і сновидіння композиційним прийомом, що виконує структурно-організуючу роль у тексті. Особливої уваги заслуговує думка авторки, що «у вуста Кассандри Кріста Вольф вкладає пророцтво, яке адресує усім читачам: велика перевага мислячої людини – це вміння в темне теперішнє, яке закриває собою усі часи, просунути вузьку смужку майбутнього» [2, с.137].

Цікавій темі присвячене дослідження Н. Мочернюк. У 2011 році була надрукована її стаття «Романтизм як проєкційний простір у творчості Крісти Вольф» [4], в якій проаналізовано оповідання «Немає місця. Ніде». Авторка звертає увагу на специфіку художнього часу і простору та розглянуто організацію діалогічної структури твору. Н. Мочернюк вважає, що «спадщина романтиків вплинула на формування естетико-філософських засад художнього мислення німецької письменниці Крісти Вольф. Свою дійсність Кріста Вольф намагається перевірити за світоглядними мірлами романтизму» [4, с.190]. Зображенням розчарування дійсністю життя своєї країни та водночас пошуками шляхів подолання розгубленості письменниця нагадує творчі інтенції романтиків. Кріста Вольф, як і вони, бореться із бездуховністю, диктатом норми і правила, конформізмом. Екзистенційна проблематика деяких творів Крісти Вольф свідчить про те, що її життєві пошуки проєктуються на естетико-філософську парадигму романтизму. Особливої уваги, на думку Н. Мочернюк, заслуговує оповідання «Немає місця. Ніде». Основний конфлікт полягає в болісному зіткненні людського ества із зовнішнім світом. Дослідниця зауважує, що «текст структурується на чималій кількості опозицій: жіноче – чоловіче, зовнішній світ – внутрішнє життя, розум – почуття, хвороба – здоров'я, мислення – дія, свідомість – божевільня, норма – крайнощі, свобода – залежність, вада – чеснота, досягнє – нездійсненне, компроміс – безкомпромісність тощо» [4, с.194]. Аналізуючи оповідання «Немає місця. Ніде» та досліджуючи зв'язок між образом головної героїні Гюндероне і постаттю самої авторки, Н. Мочернюк підсумовує, що «привести до гармонійної згоди життя і творчість – головна ідея проєктування романтизму на сучасну епоху для Крісти Вольф» [4, с.195].

Наш перегляд українських літературознавчих праць про творчість Крісти Вольф підтверджує необхідність детальнішого дослідження та аналізу творчої спадщини німецької письменниці в Україні. Отже, можна зробити **висновок**, що для українського літературознавства творчість К. Вольф залишається відкритою проблемою у багатьох аспектах, що є перспективними для подальших наукових студій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бітківська Г. Рецепція образу Кассандри в однойменних творах Лесі Українки та Крісти Вольф: теоретичний аспект / Г. В. Бітківська // Літературознавчі студії. – 2011. – Вип. 33. – С. 40–46.
2. Бітківська Г. Сновидіння як структурний елемент у повісті Крісти Вольф «Кассандра» / Г. В. Бітківська // Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах. – 2011. – Вип. 22. – С. 132–142.
3. Маценка С. Хронотопи свідомості. Про творчість Крісти Вольф [монографія] / С. П. Маценка. – Л.: ПАІС, 2007. – 236 с.
4. Мочернюк Романізм як проєкційний простір у творчості Крісти Вольф / Н. Д. Мочернюк // Вісник Львівського університету. Серія : Іноземні мови. – 2011. – Вип. 18. – С. 190–195.
5. Нямцу А., Рихло П. Коли не ймуть словам пророчим віри...: «Кассандра» Крісти Вольф – ще одне повернення до вічної теми / Нямцу А. Є., Рихло П. В. // Всесвіт. – 1985. – № 10. – С. 145–150.

Карагодін Р.

Науковий керівник — асист. Іванців О.В.

МЕТАФОРИЧНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КОНЦЕПТІВ «HEART» І «SPIRIT» У ПОВІСТІ Ч. ДІККЕНСА «РІЗДВЯНА ПІСНЯ У ПРОЗІ»

Останні десятиліття ХХ – початок ХХІ століття позначилися особливим інтересом до вивчення метафори. Когнітивно-дискурсивна парадигма сучасної лінгвістики дала можливість розглянути її вже не просто як риторичну фігуру, а як відображений у мові інструмент людського пізнання. Під цим кутом зору метафора окреслилась як провідний механізм концептуалізації, розширившись у своїх масштабах від перенесення невласливої назви до досвідного осягнення (understanding and experiencing) [12, с. 455] одного явища в термінах іншого.

Основна теза когнітивної теорії метафори полягає в постулюванні тієї ідеї, що в основі процесу метафоризації лежать процедури обробки емпіричних гештальтів [14, с. 117–119] — базових елементів